

JEAN-CLAUDE LARCHET

Creștinismul
față în față cu
teoria genului

Transfigurare *versus* desfigurare

Traducere din limba franceză
Marinela Bojin

editura
Σοφία

București

CUPRINS

Introducere.....	5
------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

TEORIA GENULUI ȘI ANEXELE SALE ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ. ANALIZĂ CRITICĂ

1. Definiția și geneza teoriei genului	11
2. Promovarea teoriei genului în societățile occidentale moderne: pilonii, rațiunile, formele sale	30
3. Critici la adresa teoriei genului.....	45

PARTEA A DOUA

GENUL ȘI TRANSFIGURAREA LUI ÎN ANTROPOLOGIA ȘI SPIRITUALITATEA CREȘTINE

4. Creștinismul față în față cu teoria genului.....	91
5. Creația bărbatului și a femeii după chipul lui Dumnezeu ..	100
6. Complementaritatea armonioasă între bărbat și femeie, potrivit planului dumnezeiesc.....	112
7. Păcatul și căderea	119
8. Recapitularea și reunificarea genurilor prin Hristos	133
9. Transfigurarea genului în veacul ce va să fie.....	141
10. Transfigurarea genului în spiritualitatea creștină.....	146
11. Transfigurarea genului în viața conjugală.....	164
12. Statutul femeii în creștinism	185
13. Transfigurarea genului în monahism	268
14. O anumită fluiditate a genurilor, ca rod al spiritualității creștine	277
<i>Bibliografie</i>	293

INTRODUCERE

Trei curente de gândire, născute în America, au dobândit în cursul ultimelor decenii un loc considerabil în toate societățile occidentale: mai întâi, teoria genului – ușor identificabilă ca numitorul comun al diverselor „studii de gen” –, apoi feminismul radical și o parte din „gândirea *woke*”, strâns legată de acesta.

Importanța lor se măsoară în plan teoretic prin numărul impresionant de studii *pro* și *contra* pe care le-au suscitată și, mai cu seamă în plan practic, prin introducerea lor, la diferite nivele, în instituțiile educative și aplicarea lor – îndeosebi în domeniul legislativ – în aproape toate societățile lumii.

Ele au beneficiat din plin de o promovare din partea asociațiilor mișcării LGBTQI+, asociații puțin numeroase și puțin reprezentative, dar militante în mod activ, cărora le justifică diferitele forme și orientări divergente de heterosexualitate. Ele au beneficiat, de asemenea, de o susținere din partea majorității mass-media și a statelor (ele însele sub presiunea instituțiilor internaționale), în cadrul unei politici mondialiste ultraliberale vizând susținerea sistematică a minorităților. În felul acesta, ele au marcat în mod progresiv într-atât mentalitățile, încât s-a ajuns la o bulversare a conștiinței pe care bărbații și femeile o au despre identitatea lor referitor la sex și gen, și, prin urmare, a relațiilor dintre ei. Au putut, de asemenea, să se dezvolte pe terenul unei lumi pe cale să-și piardă reperele în toate domeniile (în primul rând în cel etic), și al

unei concepții individualiste și prometeice privind libertatea, care îi oferă omului iluzia că el însuși se poate defini pe sine, făcând abstracție de orice dat natural.

Aceste curente de gândire au suscitât o amplă opoziție, mai cu seamă din cauza voinței celor care le promovează de a impune majorității o concepție care emană dintr-o foarte mărunță minoritate și nu o privește decât pe ea, care are drept proiect ideologic (care ia locul marilor ideologii totalitare ale secolului al XX-lea) crearea unui om nou într-o lume nouă, cu o nouă morală, și care a pus în slujba sa un arsenal juridic amenințător și represiv, intolerant la orice critică, care se înrudește în multe privințe cu cel al regimurilor totalitare (chiar dacă are o formă mai puțin vizibilă, pentru care este adesea numit „totalitarism blând”).

Creștinismul este interpelat de aceste curente de gândire. Pe de o parte pentru că este considerat responsabil de relațiile dintre bărbați și femei și de identitatea pe care civilizația occidentală le-o recunoaște de douăzeci de secole, și ca atare acuzat pentru aceasta. Pe de altă parte, pentru că acestuia i se contestă concepțiile antropologice și etice printr-o deconstrucție având toate caracteristicile unei decompoziții/descompuneri (desemnată, asumată și promovată ca atare) care, în opoziție cu idealurile creștine, sub aparența toleranței și a incluziunii, în final nu produc decât ură și dezbinare la toate nivelele societății (cuplu, familie, comunități).

Acest studiu, întemeiat pe o vastă documentare, are în vedere nu doar teoria genului și feminismul radical corelat cu aceasta, ci, mai cu seamă, natura ființei umane și relațiile dintre bărbat și femeie așa cum le concepe creștinismul pornind de la datele biblice și antropologice elaborate de Sfinții Părinți ai Bisericii. Studiul nostru vrea să aducă clarificare în toată această confuzie actuală: cea din interiorul acestor cu-

rente de gândire, cea pe care acestea le provoacă în societate, cea care îi atribuie creștinismului poziții care nu sunt fundamentale ale sale.

Referitor la acest ultim aspect, proiectul nostru nu este doar acela de a opune o concepție unei alte concepții, ci acela de a arăta că, în concepția subtilă elaborată de anumiți Sfinți Părinți ai Bisericii pe temeiul unei fine exegeze a textelor fondatoare ale cărții *Genezei*, unele critici pe care teoreticienii genului le aduc statutului social al bărbatului și al femeii și referitor la ceea ce se numește „rolurile genului”¹ sunt acceptabile, pentru că păcatul și patimile omenești ale naturii căzute au pervertit într-o anumită măsură identitatea și relațiile dintre cele două sexe. În paralel, scopul nostru este acela de a arăta felul în care spiritualitatea creștină propune o transfigurare a genului care depășește deopotrivă limitele naturii căzute și confuziile, deviațiile și erorile și blocajele teoriei genului și ale feminismului radical.

Prima parte a acestei cărți expune mai întâi fundamentele istorice și ideologice ale teoriei genului, ale feminismului radical și ale părții de gândire *woke* legată de ea, rațiunile dezvoltării actuale a acestor curente de gândire, urmând ca ulterior să îi prezinte slăbiciunile.

A doua parte expune concepția creștină, rectificând, referitor la unele aspecte, dese interpretări eronate ale textelor biblice, ale pozițiilor Sfinților Părinți ai Bisericii și modulul de existență creștin. În ea se insistă asupra diferenței dintre natura căzută și natura originară (care este, de asemenea, natura restaurată în Hristos), și între sexuale și sexualitate. În ea se definește relația ideală, complementară, armonioasă și

---

¹ Caracteristicile și rolurile diferite pe care societatea le atribuie bărbaților și femeilor; ceea ce se consideră ca adecvat pentru un sex dat, pe planul trăsăturilor de personalitate, al atitudinilor, al comportamentului, al valorilor, relațiilor, al puterii și al influențelor sociale.

plena ră dintre bărbat și femeie, întemeiată pe iubirea spirituală – dobândită prin stingerea patimilor și lucrarea virtuților. Se va arăta în ea cum monahismul, în felul său caracteristic, transfigurează, de asemenea, genul. Se explică cum spiritualitatea creștină realizează, în chip spiritual, o anumită fluiditate a genurilor, însă fără a le nega. Cuvântul Apostolului Pavel „în Hristos nu este nici bărbat, nici femeie”, în adevăratul lui înțeles, este leitmotivul acestei a doua părți a cărții noastre.

PARTEA ÎNTÂI

TEORIA GENULUI ȘI
ANEXELE SALE ÎN
LUMEA CONTEMPORANĂ.
ANALIZĂ CRITICĂ

DEFINIȚIA ȘI GENEZA TEORIEI GENULUI

1. Definiția

Chestiunea genului (în engleză *gender*) a devenit în ultimii zece ani una dintre principalele chestiuni ale epocii noastre, și nu doar datorită dezvoltărilor filosofice și dezbaterilor suscitade de ea, ci și, chiar poate mai cu seamă pentru consecințele „societare”, atât în domeniul mentalităților, cât și în cel instituțional (în mod particular al educației, dreptului și medicinei).

„Teoria genului” a constituit obiectul a numeroase critici. Acestea au fost rareori combătute de promotorii și partizanii ei, care s-au mărginit la a afirma pur și simplu că nu există și n-a existat niciodată o asemenea teorie. Această negare exprimă o anumită indolență sau rea voință când e vorba de elaborarea unui răspuns precis la obiecții și, mai mult încă, în mod sigur o adevărată derută, dată fiind relevanța unora dintre aceste obiecții. Dar prin această negare se caută, de asemenea, evitarea conotației noțiunii de „teorie”, și anume cea a unui construct intelectual ipotetic, nesigur și fragil, supus obiecțiilor și susceptibil de înlocuire.¹ Partizanii teoriei genului preferă să se vorbească despre „studii referitor la gen” (în engleză *gender studies*), cuvântul „studiu” având în mod aprioric

---

¹ Care este și statutul teoriilor științifice, pe care savanții le consideră drept ipoteze deocamdată neconfirmate.

o conotație de seriozitate și consistență, referindu-se implicit la domeniul universitar. Pluralul „studii” subliniază pe bună dreptate că nu există o teorie a genului perfect unificată, ci o pluralitate de concepții (care nu au aceleași surse de inspirație, uneori sunt divergente și provoacă dispute în anumite privințe). Aceste concepții sunt totuși convergente și compatibile în ceea ce privește esențialul și nu se disting decât prin câteva elemente secundare. Nu este logic să se nege existența unei teorii a genului, când de mulți ani, o mulțime de cărți și de articole îi promovează principiile. De notat și faptul că una dintre pionierele și principala reprezentantă a studiilor de gen, Judith Butler, folosește în mod obișnuit expresia „teoria genului” (*gender theory*). Iată tot atâtea rațiuni pentru care este legitim a se vorbi de o teorie a genului, chiar dacă, în expunerea sau examinarea acesteia, trebuie să se țină seama de nuanțele pe care i le acordă diferiții săi promotori.

În timp ce întreaga istorie a umanității până în zilele noastre și în toate civilizațiile și societățile a considerat că există în specia umană (ca și în majoritatea speciilor animale) două genuri, masculin și feminin (cu caracteristicile lor respective) și că aceste două genuri se fundamentează pe diferența biologică a sexelor – mascul și femelă –, fiind așadar în mod esențial și natural legate de aceste două sexe sau cel puțin în continuitate cu ele, teoria genului constă în a afirma că nu există nici o relație esențială sau naturală între gen și sex, nici măcar vreo continuitate între ele în afară de cea stabilită de societate, în mod colectiv, sau de indivizi, în mod subiectiv. Altfel spus, potrivit acestei teorii, legătura stabilită între sex și gen este, la bază, pur socială sau culturală, și nu implică în nici un stadiu, la nici un nivel trupul și caracterelor sale obiective. Această legătură este artificială, construită și, așadar, relativă, cum sunt toate construcțiile culturale.

Pornind de la acest principiu de bază, la un prim nivel, teoreticienii/teoreticienele genului consideră că această legătură trebuie deconstruită¹, distrugând „stereotipurile” sociale pe care este fondată, pentru că acestea sunt surse de inegalități și discriminări; de aceste inegalități profită întotdeauna bărbații, și victimele lor sunt femeile; ele se fondează pe un sistem: patriarhatul, și acest sistem trebuie distrus.

La un al doilea nivel, teoreticienii/teoreticienele genului au poziții diferite. Unii/unele afirmă existența unei gradații între cele două genuri, constituind o pluralitate de genuri.² Alții afirmă existența unui gen neutru („al treilea gen”), în care se pot recunoaște cei ce se consideră a nu fi nici bărbat, nici femeie, sau care se recunosc ca fiind deopotrivă și bărbat, și femeie, fie în mod alternativ, fie ca un melanj nediferențiat al celor două sexe. Alții preconizează abolirea pur și simplu a noțiunii de „gen”, pentru a ieși din dualitatea genurilor care implică o referință a unuia dintre ele la celălalt. Potrivit acestora, realitatea sexelor nu rezistă, pentru că nu este o realitate obiectivă, ci o reprezentare cu totul dependentă de cea a genului. Printr-o formulă analogă formulei existențialiste „existența precede esența/fința”, mulți reprezentanți ai teoriei genului³ afirmă că genul precede sexul, altfel spus, că

---

¹ Una dintre cele două lucrări importante ale principalei teoreticiene a genului, Judith Butler, se intitulează *Genre Trouble* [tr. fr.: *Deconstruire le genre*; tr. rom., Judith BUTLER, *Genul – un măr al discordiei*, Editura Univers, 2000].

² A se vedea A. FAUSTO-STERLING, „The Five Sexes: Why male and female are not enough”, *The Sciences*, aprilie-mai 1993, pp. 20-24; „The Five Sexes, Revisited”, *Sciences*, vol. 40, nr. 4, 2000, pp. 18-23. Celelalte trei sexe propuse de autor (care a împrumutat conceptul de *continuum* de la J. Money) sunt diverse forme de hermafroditism, pe care autorul nu ezită să le plaseze pe același plan cu cele două sexe mascul-femelă, fără să țină seama de faptul că proporția persoanelor „intersexe” din populație poate fi estimată la 0,018% (a se vedea L. SAX, „How common is Intersex? A response to Anne Fausto-Sterling”, *Journal of Sex Research*, vol. 39, nr. 3, august 2002, pp. 174-178).

³ De exemplu, Christine Delphy.

reprezentarea genului este cea care determină reprezentarea sexului. Consecința este că, dacă se desființează reprezentarea genului, se desființează reprezentarea sexului și, prin urmare, sexul însuși.

Toți consideră, pe cale de consecință, că indivizii, odată eliberați de orice condiționare socială, pot în mod liber, potrivit propriei voințe, propriilor dorințe, preferințe, fantasme etc., să-și aleagă genul lor, independent de sexul lor biologic și de caracteristicile psihologice legate de el. O persoană dotată biologic și psihologic cu sex masculin are libertatea de a se percepe ca fiind de sex feminin și de a trăi ca atare; o persoană dotată cu sex feminin are libertatea de a se percepe ca fiind de gen masculin și de a trăi ca atare. Ambele persoane au, de asemenea, libertatea de a se recunoaște a fi deopotrivă de ambele genuri sau, dimpotrivă, de a nu se recunoaște în nici unul dintre cele două. Așadar, nu este o chestiune care ține de natură, ci de alegere individuală, nu o chestiune privind constituția biologică și psihologică și aspectul corporal, ci de conștiința de sine și de reprezentarea de sine. Sexul biologic nu are nici o semnificație și nici o importanță, și, prin urmare, nici trupul. Ceea ce contează este genul pe care persoana și-l atribuie ea însăși sau pe care ea refuză să și-l atribuie, potrivit propriei sale conștiințe individuale.

Unii dintre acești teoreticieni/teoreticiene acceptă alteritatea genurilor (recunoscând două sau mai multe genuri), dar consideră genurile interșanjabile după dorința fiecăruia. De vreme ce genurile nu au nici o ancorare în natură, fiecare individ este liber de a se folosi de orice identitate, de orice sex, de orice orientare sexuală. Eric Fassin, traducătorul lui Judith Butler, scrie astfel: „Travestirea este adevărul nostru, al tuturor.”¹ Rolului pe care societatea îl atribuie membrilor

---

¹ Prefața la J. BUTLER, *Troubles dans le genre*.

săi – potrivit unui gen definit de ea și corespunzător sexului lor biologic – i se substituie rolul sau rolurile unui gen sau ale unor genuri total independente de acest rol, definite și alese de fiecare individ.

Alți teoreticieni ai genului resping orice alteritate sau varietate de genuri și promovează o umanitate fără gen, identificată cu „universalul”.¹

Vedem așadar că teoria genului este multiformă, dar are totuși un nucleu dur, care, pe plan teoretic, este afirmarea unei absențe de continuitate și de relație naturală – așadar desființarea oricărei legături – între gen și sex, între cultură și natură, apoi între libera orientare individuală și condiționarea culturală. Această afirmare este însoțită pe plan practic de proiectul de deconstrucție a acestor „arhetipuri” sociale care sunt masculinul și femininul, prin intermediul unui militantism politic și social, în vederea unor reforme societale care, sub pretextul egalității, stabilesc o indiferențiere la toate nivele între persoane de sex diferit, suprimând identitatea lor sexuală și permițând perfecta interșanjabilitate a atributelor acestora.

Diversitatea și în același timp unitatea teoriei genului se explică prin istoria acesteia.

2. Geneza teoriei genului

În istoria formării teoriei genului, putem distinge patru mari etape.

1) Analiza cazurilor patologice din anii 1950-1960

Prima distincție între gen și sex datează din anul 1955 și se datorează psihologului american John Money (1921-2006),

---

¹ Potrivit unui calificativ folosit adesea de o altă reprezentantă majoră a teoriei genului, Monique Wittig.